

DOI: 10.33270/0525693.5
УДК 340.1

ТАРАН Олена

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4752-9924>;

ШУМЕЙКО Дмитро

доктор юридичних наук, професор, начальник ГУНП у м. Києві

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3185-9956>

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА МЕТОДОЛОГІЯ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРОБЛЕМ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. Статтю присвячено комплексному аналізу міждисциплінарної методології в наукових дослідженнях проблем розслідування воєнних злочинів. Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю ефективного розслідування воєнних злочинів, а також потребою в удосконаленні наукового супроводу відповідних правових і правозастосовних процедур. У роботі здійснено систематизацію та аналіз методологічного інструментарію різних наукових дисциплін у контексті дослідження воєнних злочинів, обґрунтовано доцільність міждисциплінарного підходу для формулювання рекомендацій щодо оптимального поєднання різнодисциплінарних методів для підвищення ефективності наукового пізнання цього складного соціально-правового феномену. У статті проаналізовано призначення, можливості й обмеження обраного спектру методів, що застосовують у дослідженні воєнних злочинів. Розглянуто правничі методи, зокрема догматичний, порівняльно-правовий. Увагу зосереджено на соціологічних методах, що дають змогу досліджувати соціальні передумови й наслідки воєнних злочинів, зокрема кількісні та якісні підходи. Досліджено психологічні методи аналізу мотиваційних аспектів злочинної поведінки та наслідків для жертв. Проаналізовано історичні методи контекстуалізації злочинів, політологічні підходи до аналізу політичних передумов і наслідків. Акцентовано на філософських методах, що надають концептуальну основу розуміння етичних і правових принципів заборони воєнних злочинів. Обґрунтовано, що інтеграція різних методологічних підходів дає змогу створити максимально повну й об'єктивну картину досліджуваних явищ, забезпечити взаємну верифікацію результатів і підвищити їх достовірність у судових процедурах. Дослідження демонструє, що міждисциплінарна методологія не є механічною сумою окремих методів, а становить органічну інтеграцію підходів, здатну відобразити складну діалектику правових, фактичних, соціальних і гуманітарних вимірів воєнних злочинів. Констатовано динамічний та адаптивний характер такої методології, її здатність модифікуватися відповідно до специфіки конкретних дослідних завдань і контекстуальних факторів. Практична значущість роботи полягає у формулюванні рекомендацій для дослідників, правозастосовників щодо оптимального застосування міждисциплінарних підходів у розслідуванні воєнних злочинів. Результати дослідження може бути використано для вдосконалення методології наукових досліджень у цій та інших сферах, підготовки фахівців і розроблення навчальних програм.

Ключові слова: методологія наукових досліджень; методи дослідження; міждисциплінарна методологія; воєнні злочини; досудове розслідування; судовий розгляд.

Рекомендоване посилання:

Таран О., Шумейко Д. Міждисциплінарна методологія в дослідженнях проблем розслідування воєнних злочинів. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 3 (69). С. 52–59. DOI: 10.33270/0525693.5

Вступ

Проблеми розслідування воєнних злочинів є одним з найскладніших і найактуальніших напрямів сучасних наукових досліджень. Ці злочини вирізняються особливим поєднанням правових, соціальних, психологічних і політичних аспектів, що ускладнює їх вивчення та аналіз. Специфіка воєнних злочинів, їх масштабність, політичний контекст і тривалі наслідки для суспільства актуалізують потребу застосування комплексного підходу, що виходить за межі традиційних правових методів дослідження. А отже, міждисциплінарна методологія набуває особливого значення, оскільки дає змогу інтегрувати знання з різних галузей науки для всебічного аналізу складних аспектів воєнних злочинів.

У таких дослідженнях міждисциплінарний підхід передбачає синтез методів і підходів права, психології, соціології, історії, медицини, інформаційних технологій та інших наук. Ця інтеграція є необхідною умовою розроблення наукових рекомендацій задля забезпечення ефективного розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень щодо воєнних злочинів, оскільки традиційні монодисциплінарні підходи часто виявляються недостатніми для системного розуміння природи цих злочинів та їх наслідків.

Актуальність досліджуваного питання також зумовлена низкою чинників, серед яких значущими є складність і багатовимірність сучасних збройних конфліктів; необхідність застосування уніфікованих підходів до розслідування воєнних злочинів, що враховують тенденції розвитку й результати застосування міжнародного кримінального права, міжнародного гуманітарного права; вплив технологічного прогресу на способи вчинення воєнних злочинів та методи їх розслідування; усвідомлення психологічних і соціальних наслідків воєнних злочинів для жертв та суспільства загалом; посилення ролі громадянського суспільства, журналістських розслідувань і міжнародних організацій у документуванні воєнних злочинів тощо.

Отже, питання міждисциплінарної методології є актуальним з теоретичної та практичної позицій, оскільки сприяє підвищенню ефективності наукових рекомендацій для правозастосування.

Методологія (від гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання) є вченням про систему та правила мислення в процесі створення теорії науки.

Питання методології в науці є доволі складним, адже це поняття науковці тлумачать по-різному. Чимало зарубіжних наукових шкіл не розмежовують поняття методології та методів дослідження. В українській науковій доктрині методологію розглядають як систему наукових принципів, учення про наукові методи пізнання, на яких ґрунтується дослідження та здійснюють

підбір сукупності пізнавальних методів, прийомів і засобів дослідження. Доволі часто методологію тлумачать як теорію або систему методів дослідження, формування концепцій, систему знань про теорію науки (Ногун, 2023, р. 33).

З огляду на наявні підходи (Danylian, & Dzoban, 2019), міждисциплінарну методологію в наукових дослідженнях проблем розслідування воєнних злочинів можна визначити як системний підхід, який передбачає інтеграцію теоретичних основ, методів й інструментарію різних наукових дисциплін з метою створення цілісної системи пізнання складних багатоаспектних явищ. Основними компонентами цієї системи є: принцип синергії – поєднання різних методологічних підходів, що створює якісно новий рівень пізнання, недосяжний у разі використання окремих дисциплін і методів; комплементарність знань, тобто різні дисципліни доповнюють одна одну, заповнюючи прогалини в розумінні складних аспектів воєнних злочинів; системність, яка передбачає розгляд воєнних злочинів як складної системи взаємопов'язаних елементів, що потребує системного аналізу; методологічна гнучкість, що забезпечує адаптацію дослідних підходів до специфіки конкретних випадків, обставин, ситуацій.

Питання методології та організації наукових досліджень розглядали О. П. Андрущенко (2024), А. Артющенко (2023), І. Б. Бабух (2023), В. П. Горин (2023), О. Г. Данильян, О. П., Дзьобань (2019), Т. О. Докучина (2022), Д. Забзалюк (2023), І. Зеленко (2022), М. Кельман (2020), В. Копча (2020), В. Лагодієнко (2022), Д. Макух (2023), А. І. Петрушка (2021), М. В. Серебро (2019) та ін.

Міждисциплінарна методологія у дослідженнях щодо розслідування воєнних злочинів як окрема проблема не була предметом вивчення, водночас значення такої методології полягає в забезпеченні максимально повного й об'єктивного дослідження всіх особливостей воєнних злочинів – від їх юридичної кваліфікації до соціально-психологічних наслідків для жертв і суспільства.

Метою статті є комплексний аналіз і систематизація методологічного інструментарію, який застосовують у наукових дослідженнях воєнних злочинів. Досягнення цієї мети передбачає виконання низки взаємопов'язаних завдань: характеристику специфічних можливостей та обмежень окремих наукових методів у контексті дослідження воєнних злочинів, виявлення синергетичних ефектів від поєднання різнодисциплінарних підходів, обґрунтування теоретичних засад інтеграції методів різних наук у єдину дослідну стратегію, а також формулювання практичних рекомендацій щодо оптимального застосування міждисциплінарної методології для підвищення ефективності наукового супроводу розслідування воєнних злочинів і забезпечення максимальної об'єктивності й повноти отримуваних результатів.

Матеріали та методи

Дослідження міждисциплінарної методології наукових досліджень розслідування воєнних злочинів потребує комплексного підходу до відбору матеріалів і застосування методів, що охоплюють різноманітні галузі наукового знання.

Матеріальну базу дослідження формують нормативно-правові джерела, серед яких важливе місце займають Женевські конвенції 1949 року й додаткові протоколи до них, Римський статут Міжнародного кримінального суду, національне кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство та законодавство інших країн, рішення міжнародних судових інстанцій та резолюції ООН. Наукову основу дослідження становлять монографії, посібники, наукові дослідження та публікації з відповідної тематики.

Дослідження міждисциплінарної методології наукових розробок щодо розслідування воєнних злочинів як окремого наукового феномену потребує застосування специфічних методів наукового пізнання, спрямованих на аналіз природи міждисциплінарності й методологічних основ інтеграції різних галузей знання. Основним методом такого дослідження є епістемологічний аналіз, що дає змогу виявити ґносеологічні основи формування міждисциплінарного знання, з'ясувати механізми взаємодії різних наукових парадигм і способи їх синтезу в єдину методологічну систему. Цей метод передбачає дослідження джерел наукового знання в кожній з дисциплін, що належать до міждисциплінарного комплексу, аналіз їх пізнавальних можливостей та обмежень, а також виявлення точок перетину і взаємного доповнення різних методологічних підходів.

Метод теоретичного моделювання є ключовим для конструювання цілісної концептуальної моделі міждисциплінарної методології, що охоплює ідентифікацію основних структурних елементів методології, встановлення функціональних зв'язків між ними, визначення принципів їх взаємодії та розроблення алгоритмів інтеграції знань з різних дисциплін. Моделювання дає змогу створити теоретичну конструкцію, що відображає сутнісні характеристики міждисциплінарної методології та може слугувати основою для її практичного застосування і подальшого вдосконалення.

Системний аналіз міждисциплінарної методології як цілісної системи передбачає дослідження її структурних компонентів, функціональних характеристик, зв'язків між елементами системи та їх взаємодії із зовнішнім середовищем. Цей метод надає можливість виявити системоутворювальні фактори міждисциплінарної методології, механізми самоорганізації та саморегуляції методологічної системи, а також умови її стабільного функціонування і розвитку.

Результати й обговорення

Сучасні наукові дослідження проблем розслідування воєнних злочинів вирізняються надзвичайним методологічним різноманіттям, що відображає багатовимірність і складність аналізованого феномену. Жоден окремий науковий метод не спроможний охопити всю повноту юридичних, соціальних, психологічних, історичних і культурних аспектів цієї проблематики, тому необхідно звернутися до міждисциплінарної методології як способу досягнення об'єктивного й усебічного розуміння природи воєнних злочинів, способів їх учинення та наслідків для жертв і суспільства. Саме тому міждисциплінарна методологія в наукових дослідженнях, присвячених проблемам розслідування воєнних злочинів, становить не просто поєднання різних методів, а органічну інтеграцію підходів, що дає змогу відобразити складну діалектику правових, фактичних, соціальних і гуманітарних вимірів цих злочинів.

Юридичні (правові) методи визначають основу міждисциплінарної методології наукових досліджень проблем розслідування воєнних злочинів, оскільки воєнні злочини є передусім юридичною категорією, що потребує ретельного аналізу відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, міжнародного кримінального права й національного права. Догматичний метод надає можливість проводити детальний аналіз міжнародних конвенцій, статутів міжнародних трибуналів і національного законодавства, виокремлюючи юридичні елементи складу злочину. Порівняльно-правовий метод забезпечує можливість зіставлення різних правових систем та їх підходів до кваліфікації воєнних злочинів, що вкрай важливо в умовах різноманітності правового регулювання. Телеологічне тлумачення міжнародно-правових актів полягає у з'ясуванні мети та призначення правових норм, що регулюють відповідальність за воєнні злочини. Цей метод має важливе значення для наукових досліджень, оскільки висвітлює реальний зміст міжнародно-правових зобов'язань держав у сфері боротьби з воєнними злочинами й допомагає визначати, наскільки національне законодавство та практика його застосування відповідають міжнародним стандартам. Формально-логічний аналіз процесуальних норм спрямований на вивчення логічної структури кримінального процесу, послідовності процесуальних дій та їх взаємозв'язку. Цей метод має значення для наукових досліджень проблем розслідування воєнних злочинів, оскільки дає змогу виявляти логічні розриви й суперечності в правовому регулюванні, які можуть призводити до ускладнень під час розслідування. За допомогою цього методу науковці з'ясовують оптимальність наявних процесуальних процедур і розробляють пропозиції щодо їх удосконалення, з огляду на специфіку воєнних злочинів. Казуїстичний метод

через аналіз прецедентної практики (Tarap, Tarasenko, & Cherniavskiy, 2023) судових установ створює базу для розуміння практичного застосування правових норм у конкретних ситуаціях. Системно-структурний метод дослідження передбачає аналіз норм права не ізольовано, а в їх взаємозв'язку та взаємозалежності, що вкрай важливо під час дослідження воєнних злочинів, які часто мають складну юридичну природу. Цей метод сприяє висвітленню внутрішньої логіки правового регулювання, допомагає виявляти системні суперечності та прогалини в законодавстві. Під час дослідження проблем розслідування воєнних злочинів цей метод застосовують, щоб встановити, як різні правові норми взаємодіють між собою в процесі кваліфікації злочинів і як ця взаємодія впливає на ефективність розслідування.

Утім слід зауважити, що обмеженнями юридичних методів є їх зосередженість на нормативному аспекті без урахування соціально-психологічних, історичних і культурних факторів, що можуть позначатися на розумінні й оцінці воєнних злочинів. Формальний характер правового аналізу може не враховувати контекстуальні особливості конкретних ситуацій та їх унікальні характеристики.

Історична методологія надає необхідний часовий контекст для розуміння воєнних злочинів як частини ширших історичних процесів. Хронологічний метод дає змогу відстежувати послідовність подій та виявляти причиново-наслідкові зв'язки між різними епізодами конфлікту. Компаративний історичний аналіз створює можливості для порівняння різних воєнних конфліктів і виявлення спільних закономірностей у вчиненні воєнних злочинів. Метод історичної реконструкції через критичний аналіз документальних джерел, свідчень очевидців та архівних матеріалів дає змогу відтворити об'єктивну картину подій. Мікроісторичний підхід зосереджується на детальному аналізі окремих епізодів, що надає можливість виявити специфічні особливості вчинення злочинів у конкретних умовах.

Водночас історичні методи мають суттєві обмеження, пов'язані з неповнотою джерельної бази, можливою упередженістю свідків і документів, а також складністю верифікації інформації, передусім в умовах активного конфлікту. Ретроспективний характер історичного аналізу може призводити до анахронізмів у трактуванні подій минулого крізь призму сучасних уявлень.

Соціологічна методологія відображає соціальні механізми, що сприяють вчиненню воєнних злочинів, досліджуючи групову динаміку, соціальну стратифікацію та колективну поведінку в умовах конфлікту. Структурно-функціональний аналіз виявляє, як соціальні інститути можуть сприяти або перешкоджати вчиненню злочинів. Метод соціального картографування дає змогу

визначити географічні та демографічні патерни злочинів. Аналіз документів й архівних матеріалів є важливим методом соціологічного дослідження воєнних злочинів, що надає можливість реконструювати соціальний контекст подій, аналізувати офіційні версії подій та їх відповідність реальності. У наукових дослідженнях цей метод використовують для аналізу документального підтвердження воєнних злочинів, дослідження пропагандистських матеріалів, вивчення офіційної реакції на повідомлення про злочини. Контент-аналіз медіа та пропагандистських матеріалів дає змогу досліджувати роль медіа у формуванні ставлення до воєнних злочинів, аналізувати пропагандистські кампанії, що передують або супроводжують учинення злочинів. У наукових дослідженнях цей метод використовують для аналізу мовних конструкцій, що сприяють дегуманізації ворога, дослідження механізмів маніпуляції громадською думкою.

Політологічні методи зосереджуються на аналізі владних відносин, політичних рішень та інституційних факторів, що впливають на характер воєнних злочинів. Інституційний аналіз досліджує роль державних і військових структур у вчиненні або запобіганні злочинам. Дискурсивний аналіз виявляє, як політична риторика та пропаганда можуть створювати передумови для злочинів.

Обмеженням соціологічних і політологічних методів є складність кількісного вимірювання різних соціальних і політичних явищ, а також можлива політизація досліджень, що може позначатися на об'єктивності висновків. Макро-соціологічні підходи можуть не враховувати індивідуальних мотивацій та мікросоціальних процесів.

Психологічна методологія відображає індивідуальні та групові психологічні механізми, що є основою вчинення воєнних злочинів. Психоаналітичний підхід досліджує несвідомі мотиви та психологічні захисні механізми, що можуть спонукати до злочинної поведінки. Когнітивно-поведінковий аналіз вивчає процеси прийняття рішень і формування установок, що призводять до участі в злочинах. Проєктивні методики дослідження особистості дають змогу виявляти приховані мотиви, установки та психологічні особливості досліджуваних осіб. У контексті наукових досліджень воєнних злочинів ці методи використовують для аналізу несвідомих мотивів злочинної поведінки, виявлення психологічних травм у жертв, дослідження механізмів психологічного захисту. Проєктивні методики мають важливе значення в роботі з особами, які не можуть або не бажають відверто говорити про свої переживання. Фокус-групи з представниками різних соціальних груп дозволяють досліджувати групові установки й стереотипи, що можуть сприяти вчиненню воєнних злочинів або, навпаки, перешкоджати їм.

У наукових дослідженнях фокус-групи використовують для аналізу соціальних механізмів формування толерантності або ворожості, дослідження ефективності програм примирення та реінтеграції.

Основними обмеженнями психологічних методів є суб'єктивність психологічних явищ, складність їх об'єктивного вимірювання та верифікації, а також етичні проблеми, пов'язані з дослідженням травматичного досвіду. Психологічні пояснення можуть призводити до індивідуалізації проблеми воєнних злочинів, недооцінюючи структурні й інституційні фактори.

Окреслений спектр методів не претендує на вичерпність, однак є спробою систематизації деяких підходів у сучасній науковій практиці. Структура міждисциплінарної методології за своєю природою є динамічною та адаптивною, здатною до модифікації відповідно до специфіки конкретних дослідних завдань, особливостей досліджуваних кейсів, технологічних можливостей та еволюції наукового знання. Кожне конкретне дослідження воєнних злочинів може вимагати унікальної конфігурації методологічного інструментарію, що засвідчує необхідність гнучкого, творчого підходу до формування дослідної стратегії, здатної врахувати всю багатоманітність контекстуальних факторів і дослідних завдань.

Реалізація міждисциплінарного підходу потребує розроблення конкретних стратегій організації дослідного процесу. Поетапна організація дослідження передбачає чітке планування послідовності застосування різних методів і способів інтеграції отриманих результатів.

Розроблення інтегративних аналітичних інструментів, наприклад, таких як комплексні моделі оцінювання, дає змогу системно поєднувати дані різної природи. Використання сучасних інформаційних технологій та штучного інтелекту може значно підвищити ефективність обробки й аналізу великих масивів різнотипних даних.

Висновки

Здійснений аналіз міждисциплінарної методології наукових досліджень проблем розслідування воєнних злочинів засвідчує, що сучасна наука постала перед необхідністю переосмислення традиційних підходів до вивчення цих складних феноменів. Воєнні злочини як об'єкт наукового дослідження є настільки багатовимірним і комплексним явищем, що жодна окрема дисципліна не спроможна повноцінно охопити всю їх складність і багатоаспектність. Це фундаментальне обмеження монодисциплінарних підходів актуалізує потребу в розробленні інтегративних методологічних стратегій, які органічно поєднують б здобутки різних галузей знань у єдину систему наукового пізнання.

Кожна з дисциплін вносить унікальні й незамінні елементи до загальної картини розуміння воєнних злочинів, водночас вирізняється специфічними обмеженнями, які можуть бути

компенсовані лише через взаємодію з іншими галузями знань. Юридичні методи забезпечують нормативну основу та процедурну точність, але потребують історичного контексту й соціально-психологічного розуміння для повноцінної інтерпретації. Історичні підходи надають темпоральну перспективу, однак вимагають доповнення криміналістичними й антропологічними методами для верифікації та врахування культурного контексту. Соціологічні та політологічні методи висвітлюють структурні й інституційні виміри проблеми, але потребують психологічного аналізу для розуміння індивідуальних мотивацій та когнітивних процесів.

Важливим висновком є виявлення синергетичних ефектів, що виникають під час інтеграції різнодисциплінарних підходів. Ці ефекти не обмежуються простим сумуванням можливостей окремих методів, а створюють якісно нові можливості для наукового пізнання, які неможливо досягти в межах монодисциплінарних досліджень. Синергія виявляється в можливості взаємної верифікації висновків, виявлення прихованих зв'язків і закономірностей, а також у формуванні більш повного й деталізованого розуміння досліджуваних явищ.

Успішна реалізація міждисциплінарного підходу передбачає не лише технічну інтеграцію методів, а й трансформацію організації, побудови наукового дослідження. Це охоплює формування нових типів наукової комунікації, розвиток специфічних компетенцій у дослідників, створення інституційних механізмів підтримки міждисциплінарності та переосмислення критеріїв оцінювання якості наукових досліджень. Увагу привертають питання етики міждисциплінарних досліджень, які часто є складнішими, ніж етичні виклики традиційних дисциплінарних підходів.

Технологічний розвиток відкриває безпрецедентні можливості для міждисциплінарної інтеграції, створюючи інструменти для обробки й аналізу великих масивів різнотипних даних, автоматизації рутинних процедур і виявлення складних патернів. Проте технологічні рішення не можуть замінити фундаментальної необхідності концептуальної та методологічної інтеграції на рівні наукового мислення та дослідної практики.

Звісно, міждисциплінарна методологія не є єдиним засобом розв'язання проблем наукового вивчення воєнних злочинів, становить складний та ресурсомісткий підхід, який має специфічні виклики й обмеження. Успішність її застосування залежить від ретельного планування, адекватного ресурсного забезпечення, ефективної координації зусиль. Важливим є розуміння того, що міждисциплінарність не означає поверхневого ознайомлення з різними дисциплінами, а передбачає глибоке усвідомлення їх методологічних засад і можливостей інтеграції.

Майбутні наукові дослідження в галузі міждисциплінарної методології вивчення воєнних

злочинів, як убачається, мають розвиватися в кількох взаємопов'язаних напрямках, кожен з яких відкриває нові можливості для поглиблення розуміння цих складних явищ і вдосконалення інструментарію їх дослідження. Перспективним напрямом може бути розроблення теоретичних основ міждисциплінарної епістемології, що дасть змогу створити чіткі, узгоджені концептуальні межі для інтеграції знань різної природи та походження.

Технологічні інновації відкривають широкий потенціал для розвитку міждисциплінарних досліджень, передусім у сфері штучного інтелекту та машинного навчання. Перспективним є створення спеціалізованих алгоритмів і програмних платформ, здатних автоматично інтегрувати дані різних типів і походження, виявляти приховані кореляції та генерувати гіпотези для подальшого дослідження.

Перспективним є розвиток компаративних міждисциплінарних досліджень, що надасть

можливість виявити універсальні закономірності та культурно-специфічні особливості воєнних злочинів у різних історичних і географічних контекстах. Такі дослідження можуть зробити вагомий внесок у розроблення теоретичних моделей та практичних стратегій розслідування. Надзвичайно важливим є вивчення ролі медіа, соціальних мереж та інформаційних технологій у сучасних конфліктах та їх впливу на характер і масштаби воєнних злочинів.

Отже, міждисциплінарна методологія наукових досліджень проблем розслідування воєнних злочинів наразі тільки розвивається і майбутні дослідження передбачають значні теоретичні та практичні результати в цій галузі. Успіх цих зусиль залежатиме від здатності наукової спільноти подолати традиційні дисциплінарні межі, розвинути нові форми співпраці та створити адекватні інституційні механізми підтримки міждисциплінарних досліджень.

References

- [1] Andrushchenko, O.P. (2024). Methodological tools for the study of human rights: an attempt at justification. *Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University. Series "Philosophy, philosophy of law, political science, sociology"*, 4(63), 205-221 DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.63.315226>
- [2] Artiushenko, A. (2023). Adaptation of future specialists to interdisciplinary training as a basis for the formation of professional mobility. *Education. Innovation. Practice*, 11(8), 7-12. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i8-001
- [3] Babukh, I.B. (2023). Relevance and specificity of modern methodology of scientific research. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Series "Economic Sciences"*, 3(318), 291-294. DOI: 10.31891/2307-5740-2023-318-3-45
- [4] Danylian, O.H., & Dzoban, O.P. (2019). *Methodology of scientific research*. Kharkiv: Pravo.
- [5] Dokuchyna, T.O. (2022). Professional mobility of special education specialists in the context of interdisciplinary discourse. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Pedagogy. Social Work"*, 1, 86-89. DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.86-89
- [6] Horyn, V.P. (Ed.). (2023). *Methodology of scientific research*. Ternopil: Osadtsa Yu.V.
- [7] Kelman, M. (2020). Methodological Principles of Legal Science. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences"*, 1(7), 37-42. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2020_7_1_8
- [8] Kopcha, V. (2020). Methodology of research of legal phenomena: concept, structure, tools. *Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 54-58. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2020.08
- [9] Lahodiienko, V., Ivanchenkova, L., & Lahodiienko, O. (2022). Choice of methodology of scientific research. *Entrepreneurship and Innovation*, 25, 133-137. DOI: 10.32782/2415-3583/25.23
- [10] Makukh, D. (2023). Interdisciplinary approach as an innovative strategy of modern higher education. *Young scientist*, 6(118), 51-55. DOI: 10.32839/2304-5809/2023-6-118-11
- [11] Petrushka, A.I. (2021). Social media: academic integrity in the system of scientific communication. *State and regions. Series "Social communications"*, 3, 73-79. DOI: 10.32840/cpu2219-8741/2021.3(47).10
- [12] Serebro, M.V. (2019). Post-nonclassical trends in the methodology of jurisprudence. *Scientific bulletin of Uzhgorod National University. Series "Law"*, 55(1), 54-58. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/214b71a4-56f2-4602-9789-4c694a0c4765/content>
- [13] Taran, O., Tarasenko, O., & Cherniavskiy, S. (2023). Some issues of judicial practice in proceedings on violations of the laws and customs of war. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 13(2), 9-19. DOI: 10.56215/naia-chasopis/2.2023.09
- [14] Zabzaliuk, D., & Topolevskiy, R. (2023). Methodological principles of human rights research. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences"*, 1(37), 14-20. DOI: 10.23939/law2023.37.014
- [15] Zelenko, I. (2022). Special methods of researching state–legal phenomena: a modern view. *Scientific Notes. Series "Law"*, 13, 9-14. DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-9-14

Список використаних джерел

- [1] Андрущенко О. П. Методологічний інструментарій дослідження прав людини: спроба обґрунтування. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»*. 2024. № 4 (63). С. 205–221. DOI: 10.21564/2663–5704.63.315226
- [2] Артюшенко А. Адаптація майбутніх фахівців до міждисциплінарної підготовки як основа формування фахової мобільності. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. № 11 (8). С. 7–12. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i8-001
- [3] Бабух І. Б. Актуальність та специфіка сучасної методології наукових досліджень. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 3 (318). С. 291–294. DOI: 10.31891/2307-5740-2023-318-3-45
- [4] Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень : підручник. Харків : Право, 2019. 368 с.
- [5] Докучина Т. О. Професійна мобільності фахівців спеціальної освіти у контексті міждисциплінарного дискурсу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. Вип. 1. С. 86–89. DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.86-89
- [6] Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / за ред. В. П. Горина. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2023. 170 с.
- [7] Кельман М. Методологічні засади юридичної науки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. № 1. Т. 7. С. 37–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2020_7_1_8
- [8] Копча В. Методологія дослідження правового явища: поняття, структура, інструментарій. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 54–58. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2020.08
- [9] Лагодієнко В., Іванченкова Л., Лагодієнко О. Вибір методології наукового дослідження. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 25. С. 133–137. DOI: 10.32782/2415-3583/25.23
- [10] Макух Д. Міждисциплінарний підхід як інноваційна стратегія сучасної вищої школи. *Молодий вчений*. 2023. № 6 (118). С. 51–55. DOI: 10.32839/2304-5809/2023-6-118-11
- [11] Петрушка А. І. Соціальні медіа: академічна доброчесність в системі наукової комунікації. *Держава та регіони. Серія «Соціальні комунікації»*. 2021. № 3. С. 73–79. DOI: 10.32840/cru2219-8741/2021.3(47).10
- [12] Серебро М. В. Постнекласичні тенденції у методології юриспруденції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 55. Т. 1. С. 54–58. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/214b71a4-56f2-4602-9789-4c694a0c4765/content>
- [13] Taran O., Tarasenko O., Cherniavskyi S. Some issues of judicial practice in proceedings on violations of the laws and customs of war. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2023. Vol. 13. No. 2. P. 9–19. DOI: 10.56215/naia-chasopis/2.2023.09
- [14] Забзалюк Д., Тополевський Р. Методологічні засади дослідження прав людини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2023. № 1 (37). С. 14–20. DOI: 10.23939/law2023.37.014
- [15] Зеленко І. спеціальні методи дослідження державно-правових явищ: сучасний погляд. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2022. № 13. С. 9–14. DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-9-14

TARAN Olena

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Criminal Procedure of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4752-9924>;

SHUMEIKO Dmytro

Doctor of Law, Professor, Head of the Main Directorate of the National Police in Kyiv

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3185-9956>

INTERDISCIPLINARY METHODOLOGY IN RESEARCH ON THE PROBLEMS OF WAR CRIMES INVESTIGATION

Abstract. *The article is devoted to a comprehensive analysis of interdisciplinary methodology in scientific research on the problems of war crimes investigation. The relevance of this topic is due to the need for effective investigation of war crimes, as well as the need to improve scientific support for relevant legal and law enforcement procedures. The work systematizes and analyzes the methodological tools of various scientific disciplines in the context of the study of war crimes, justifies the feasibility of an interdisciplinary approach, and formulates recommendations for the optimal combination of multidisciplinary methods to increase the effectiveness of scientific knowledge of this complex socio-legal phenomenon. The article analyzes the purpose, capabilities, and limitations of the selected range of methods used in the study of war crimes. Legal methods are considered, including dogmatic and comparative legal. Particular attention is paid to sociological methods that allow studying the social prerequisites and consequences of war crimes, including quantitative and qualitative approaches. Psychological methods for analyzing the motivational aspects of criminal behavior and consequences for victims are considered. Historical methods for contextualizing crimes and political science approaches to analyzing political prerequisites and consequences are analyzed. Particular attention is paid to philosophical methods that provide a conceptual basis for understanding the ethical and legal principles of the prohibition of war crimes. It is substantiated that the integration of various methodological approaches allows creating a more complete and objective picture of the phenomena under study, ensuring mutual verification of results and increasing their reliability in judicial procedures. The study demonstrates that interdisciplinary methodology is not a mechanical sum of individual methods, but represents an organic integration of approaches capable of revealing the complex dialectics of legal, factual, social and humanitarian dimensions of war crimes. The dynamic and adaptive nature of such methodology, its ability to be modified in accordance with the specifics of specific research tasks and contextual factors, is emphasized. The practical significance of the work lies in formulating recommendations for researchers, law enforcement officers and other subjects regarding the optimal application of interdisciplinary approaches in the investigation of war crimes. The results of the study can be used to improve the methodology of scientific research in this area, train specialists and develop educational programs.*

Keywords: *scientific research methodology; research methods; interdisciplinary methodology; war crimes; pre-trial investigation; trial.*